

FYODOR DOSTOYEVSKİ

KARAMAZOV KARDEŞLER

Çeviri: AYŞE HACIHASANOĞLU

TAM
METİN

♥can

FYODOR DOSTOYEVSKI
KARAMAZOV
KARDEŞLER
Cilt I

FYODOR DOSTOYEVSKI
KARAMAZOV
KARDEŞLER
Cilt I

ROMAN

Rusça aslından çeviren
Ayşe Hacıhasanoğlu

Türkiye'de sadece Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş. tarafından yayımlanacak olan Minikitap™ dizisi (özgün ismiyle Flipback®/Dwarsligger®), Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) girişimidir. Minikitap™ hafiflik, dayanıklılık ve pratikliği esas alan yeni bir kitap formatıdır. Hollanda'da Jongbloed bv tarafından Can Yayınları için özel olarak üretilen, elinizde tuttuğunuz Minikitap™, Indoprint kâğıdı ve patentli mizanpajı sayesinde yüzlerce sayfalık bir kitabın tamamını bu küçük boyutta bile keyifle okunan bir esere dönüştürüyor. Minikitap™ yayıncılık ve matbaacılıkta yüz elli yılı aşkın deneyimiyle Avrupa'nın tarihî firmalarından olan Jongbloed bv (Heerenveen, Hollanda) tarafından tasarlanmıştır.

Elinizdeki kitap, Bolloré Thin Paper (www.bollerethinpapers.com) tarafından üretilen Indoprint kâğıda basılmıştır. Klorür veya sülfür içermeyen, FSC® sertifikalı Indoprint kâğıdı, çevreye zararsız özel bir kâğıt hamurundan üretilmiştir.

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Mizanpaj uygulama: Bahar Kuru Yerek

Baskı ve cilt: Jongbloed bv, Marktweg 73a, 8444 AB Heerenveen, Hollanda

ISBN 978-975-07-3476-2

Bratya Karamazovy, Fyodor Dostoyevski

© 2010, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır ve korunmaktadır. Yayınevinin izni olmadan eser hiçbir şekilde çoğaltılamaz, Minikitap™ markası ve formatı 3. kişiler tarafından kullanılamaz.

Can Yayınları'nda 1. basım: 2010

Minikitap™ formatında 1. basım: Mayıs 2017

Bu kitabın 1. baskısı 4 000 adet yapılmıştır.

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750734762

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ, 1821'de Moskova'da doğdu. Petersburg Askerî Mühendislik Okulu'nu bitirdikten kısa bir süre sonra edebiyatla uğraşmak için askerlikten ayrıldı. İlk romanı *İnsancıklar* (1846), dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük övgü aldı. Hemen ardından *İkiz* (1846) adlı kısa romanı geldi. Daha sonra art arda *Ev Sahibesi* (1847), *Beyaz Geceler* (1848) ve *Yufka Yürek'i* (1848) yayımlayan Dostoyevski, *Netoçka Nezanova* (1849) adlı romanı yayımlandığı sıralar, devlet düzenini yıkmaya çalıştığı gerekçesiyle tutuklandı; ölüm cezası, Sibiry'a'da dört yıl ağır hapse ve dört yıl askerlik hizmetine çevrildi. Serbest bırakıldıktan ve evlendikten sonra *Amcanın Düşü* (1859) adlı komik bir öykü yazdı. Aynı yıl kaleme aldığı *Stepançikovo Köyü'nün* (1859) ardından kardeşiyle birlikte *Vremya* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Aynı dergide tefrika edilen *Ölümler Evinden Notlar* (1861-1862), Dostoyevski'nin başlangıçtaki başarısını yeniden gündeme getirdi. Yine dergide yayımlanan *Ezilenler* (1861), eleştirmenlerin tepkilerine hedef olmasına karşın okurlarca beğenildi. 1862 yazında çıktığı bir Avrupa gezisi, beraberinde *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları* (1863) adlı ünlü makalesini getirdi. Aynı yıl dergisi kapatıldı. Yeniden Avrupa'ya gitti. Tek umudu, artık tutkunu haline geldiği kumardı. Ama tüm parasını rulette yitirdikten sonra güçlükle Rusya'ya döndü. Kardeşiyle *Epoşa* adlı yeni bir dergi çıkardı ve derginin ilk sayısında *Yeraltından Notlar* (1864) romanı tefrika edilmeye başladı. Hayatında bir talihsizlik dizisi başladı, karısını ve kardeşini kaybettikten sonra dergi kapandı. Alacaklılarının tehditleri üzerine, bir yayıncıdan aldığı borçla Avrupa'ya kaçtı. *Suç ve Ceza'yı* (1866) yazmaya başladı ve onun için aldığı avansla Rusya'ya döndü. Önce *Kumarbaz* (1866) adlı romanını yayımladı. Aynı yıl tamamladığı *Suç ve Ceza*, eleştirmenleri ve okurları hemen büyüledi. 1867'de asistanı Anna Snitkina'yla evlenerek yeniden yurtdışına çıktı; dört yıl Rusya'dan uzak kaldı. Alçaltıcı bir yoksulluk içinde geçen bu dönem boyunca ülkeden ülkeye dolaştı. Bütün bu güçlüklerle, sara nöbetlerine, vazgeçemediği kumar tutkusuna rağmen, ilk çocuklarının trajik ölümüne de katlanan genç karısı, bağlılığını bir an yitirmeden ona gerçek aşkı tattırdı. Dostoyevski, bu ağır yaşam koşulları altında da sendelemeyerek ikinci başyapıtı *Budala'yı* (1869) yazdı. *Budala'yı*, 1870'te *Ebedi Koca*, 1872'de *Ecinniler*, 1875'te *Delikanlı* izledi. *Karamazov Kardeşler'i* (1879-1880) yazmaya başladığında, artık ülke çapında tanınan ünlü bir yazardı. Dostoyevski bu arada, *Grajdanim'e* yazdığı "Bir Yazarın Günlüğü" (1873-1881) başlıklı köşe yazılarını, 1876-1877 yılları arasında aylık bir yayın olarak çıkardı. 1881'de Petersburg'da ölen Dostoyevski, Batılı ülkelerin edebiyat ve düşün yaşamında önemli bir rol oynamış, özellikle varoluşçuluğun temel kaynaklarından biri sayılmıştır.

AYŞE HACIHASANOĞLU, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1973 yılında bitirdikten sonra yedi yıl çevirmen olarak SSCB Büyükelçiliği Basın Bürosu'nda çalıştı. Bu dönemde "Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi" ve "Bir Karagün Dostluğu" çevirileri yayımlandı. Daha sonra çalıştığı bankadan emekli oluncaya dek çeviriye ara verdi. Dostoyevski'den *Karamazov Kardeşler* ve *Uysal Kız*, Tolstoy'dan kısa öyküler, *Kafkas*

Esiri ve Diriliş, Turgenyev'den Babalar ve Oğullar, Maksim Gorki'den seçme öyküler Makar Çudra, Bozkırda, Seyirciler, Amerika'dan İtalya'ya, Edebi Portreler ve Aleksandr Bogdanov'dan Kızıl Yıldız çevirileri arasındadır.

Dostoyevski'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Budala, 1982

Amcanın Düşü, 1994

Tatsız Bir Olay, 2005

Beyaz Geceler, 2009

İkiz, 2010

Yeraltından Notlar, 2011

Yufka Yürek, 2011

Ölümler Evinden Notlar, 2012

Suç ve Ceza, 2015

“Size dođrusunu söyleyeyim, buđday tanesi
toprađa dűşűp ölmelikçe yalnız kalır.
Ama ölrse çok őrűn verir.”

(Yuhanna 12:24)

İçindekiler

CİLT I

Yazardan17

BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci Kitap: Bir Ailenin Öyküsü 23

İkinci Kitap: Yersiz Bir Toplantı 93

Üçüncü Kitap: Şehvet Düşkünleri247

İKİNCİ BÖLÜM

Dördüncü Kitap: Çırpınışlar 431

Beşinci Kitap: Pro ve Contra563

Altıncı Kitap: Rus Rahibi751

CİLT II

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yedinci Kitap: Alyoşa 13

Sekizinci Kitap: Mitya 111

Dokuzuncu Kitap: Hazırlık Soruşturması329

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Onuncu Kitap: Çocuklar505

On Birinci Kitap: Ağabey İvan Fedoroviç 633

On İkinci Kitap: Adli Hata 885

Sonsöz 1147

Yazardan

Kahramanım Aleksey Fedoroviç Karamazov'un yaşamöyküsüne başlarken bir parça kararsızlık içindeyim. Neden dersiniz: Aleksey Fedoroviç'i kahramanım olarak adlandırmama karşın onun hiç de büyük bir adam olmadığını biliyorum. Bu yüzden de şunun gibi kaçınılmaz bazı sorular sorulacağını tahmin ediyorum: Şu sizin Aleksey Fedoroviç hangi açıdan dikkate değer birisidir, onu niye kahramanınız olarak seçtiniz? Ne yapmış ki? Kimdir, nasıl tanınır? Bir okuyucu olarak ben, neden onun yaşamındaki olayları incelemek için zaman harcamak zorunda kalıyorum?

Son soru, en kötü, en uğursuz olanıdır, çünkü bu soruya sadece şu yanıt verebilirim: "Romani okuyunca kendi gözlerinizle göreceksiniz." Peki, ya romanı okur da benim Aleksey Fedoroviçimin önemini göremeyecek ve kabul etmeyecek olurlarsa? Böyle söylüyorum, çünkü bunu üzülmeye tahmin ediyorum. Benim için o, dikkate değer birisidir ama bunu okuyucuya anlatmayı becerebilecek miyim, işte bundan emin değilim. Mesele, onun belki de bir eylem adamı, ama belirsiz, ortaya çıkmamış bir eylem adamı olmasındadır. Bununla birlikte, şu yaşadığımız günlerde insanlardan açıklık beklemek tuhaf olurdu. Ancak herhalde şu husus yeterince kesindir: Bu adam, tuhaf, hatta acayip biridir. Ama tuhaflık ve acayıklık, özellikle herkesin genel karışıklık içinde ayrıntıları bir araya toplamak ve küçücük olsun genel bir anlam bulup çıkarmak istediğinde yarardan çok zarar verir. Tuhaf bir adam da çoğunlukla kendine özgü özellikler ve toplumdan ayrılma demektir. Öyle değil mi?

Eğer bu son tezi kabul etmiyorsanız ve "Öyle değil" veya "Her zaman öyle değil" yanıtlarından birini veriyorsanız o zaman kahramanım Aleksey Fedoroviç'in önemi konusunda duyduğum cesaret belki de artar. Çünkü tuhaf adam sadece "her zaman" değil, çoğu zaman başkılıklara sahiptir, tam tersine belki de o, kimi zaman içinde bir bütünün özünü taşıyordur, döneminin geri kalan tüm insanları ise rüzgâra kapılmış, nedense bir süre ondan kopmuşlardır.

Bununla birlikte hiç de ilginç olmayan bu karışık açıklamalara girmeyebilir, önsözsüz de başlayabilir, hoşlarına giderse okurlar, diyebilirdim. Ancak sorun, elimde sadece bir yaşamöyküsü, ama iki roman olması. Asıl roman ikincisi, yani kahramanımın zamanımızdaki, özellikle içinde bulunduğumuz andaki hayatını anlatan romandır. Birinci roman ise bundan on üç yıl öncesinde geçmiştir ve hatta bu, bir roman bile değil, kahramanımın ilk gençliğinden alınmış bir dönemdir. Birinci romanı yazmadan yapamazdım, çünkü o zaman ikinci romandaki pek çok şey anlaşılmazdı. Ama benim ilk başta karşılaştığım zorluk böylece daha da artmış oluyor: Eğer ben, yani bu yaşamöyküsünün yazarı, böylesine gösterişsiz ve belirsiz bir kahraman için bir romanı bile fazla buluyorsam iki romanla nasıl ortaya çıkabilirim ve yaptığım bu küstahlık nasıl açıklanabilir?

Bu soruların yanıtları içinde kaybolurken onları çözümsüz bırakmaya karar veriyorum. Basiretli bir okuyucu, benim en başından beri sözü buraya getireceğimi pek tabii ki çoktan anlamış ve kısır sözlerle değerli zamanını boşa harcadığım için bana kızmıştır. Artık buna doğru yanıt vereceğim: Bu boş sözleri ve değerli zamanınızı birincisi nezaketten, ikincisi kurnazlıktan harcadım.Yine de önceden bir şekilde uyarıda bulunmuş oluyorum böylelikle. Bununla birlikte, romanın “bir bütünün esaslı birliği içinde” kendiliğinden ikiye bölünmüş olmasına memnunum: Okuyucu birinci öyküyle tanıştıktan sonra artık ikincisine başlamaya değer mi, değmez mi kendisi karar verecektir. Kitabı birinci öykünün ikinci sayfasından sonra bir daha açmamak üzere bırakmak konusunda hiç kimse hiçbir şeyle bağlı değildir. Ama tarafsız bir yargıda bulunurken yanılmamak için ne yapıp edip kitabı sonuna kadar okumak isteyecek nazik okurlar da vardır elbette. Örneğin tüm Rus eleştirmenler böyledir. Böylelerinin karşısında insanın yüreği hafifliyor. Tüm özenlerine ve iyi niyetlerine rağmen yine de öyküyü romanın birinci bölümünde bırakmayı bu insanlar için en doğal bahane sayıyorum. İşte bütün önsözüm bu. Bunun fazlalık olduğunu kesinlikle kabul ediyorum, ama artık yazılmış olduğuna göre bırakalım kalsın.

Şimdi konumuza gelelim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci Kitap BİR AİLENİN ÖYKÜSÜ

I

Fedor Pavloviç Karamazov

Aleksey Fedoroviç Karamazov, bölgemizin büyük çiftlik sahibi, bundan tam on üç yıl önce, yeri gelince anlatacağım acıklı ve karanlık ölümüyle pek tanınan, şu anda da hâlâ hatırlanan, Fedor Pavloviç Karamazov'un üçüncü oğluydu. Bu “büyük çiftlik sahibinden”, bütün hayatı boyunca çiftliğinde hemen hemen hiç oturmadığı halde bizim oralarda ona böyle derlerdi, hemen birkaç söz edeceğim. Bu, oldukça az karşılaşılabilir tuhaf bir tipti. Sadece kötü ve ahlaksız bir tip olmakla kalmayıp ayrıca ahmak biriydi. Ama mallarını mükemmel şekilde çekiş çevirebilen ahmaklardandı. Galiba becerebildiği tek iş de buydu. Fedor Pavloviç işe hemen hemen sıfırdan başlamıştı. Çok küçük bir çiftlik sahibiydi. Başkalarının sofralarına koşar, dalkavukluk etmeye çalışırdı. Yine de öldüğünde üzerinden yüz bin ruble kadar nakit para çıkmıştı. Bununla birlikte, tüm yaşamı boyunca bölgemizin en ahmak kaçıklarından biri olmaya devam etmiştir. Bir kez daha tekrarlıyorum: Burada söz konusu olan aptallık değildir; bu kaçıkların çoğu oldukça akıllı ve kurnazdır, ahmaklık ise bir tür özel, ulusal özelliktir.

İki kez evlenmişti, üç oğlu vardı: en büyüğü, ilk karısından Dmitriy Fedoroviç, diğer ikisi ise ikinci karısından İvan ve Aleksey. Fedor Pavloviç'in ilk karısı, yine bölgemizin toprak sahiplerinden, oldukça zengin ve tanınmış, soylu Miusovlardandı. Drahoması vardı, dahası güzel, üstelik de şimdiki neslimizde pek sık rastlanmasına rağmen eskiden arada bir ortaya çıkan zeki kızlardandı. Bu kız, nasıl olmuştu da o zamanlar herkesin “geri zekâlı” dediği böyle önemsiz bir adamla ev

lenebilmişti, bunu anlatmaya hiç girişmeyeceğim. Geçmişte kalan “romantik” kuşaktan bir kız tanıyordum. Bu genç kız, istediği zaman rahatlıkla evlenebileceği bir beyefendiye duyduğu birkaç yıllık anlaşılmaz bir aşktan sonra ölmüştü. Kendi kendisine aşılmaz engeller icat etmiş ve fırtınalı bir gecede, kayalığa benzeyen yüksek bir kıydan oldukça derin ve hızlı akan bir nehre atlamış, bu nehirde kesinlikle kendi kaprisleri yüzünden, sadece Shakespeare’in Ophelia’sına benzemek yüzünden ölüp gitmişti. Dahası, çok önceden gözüne kestirdiği ve pek beğendiği bu kayalık o kadar şairane bir yer değil de bayağı, dümdüz bir kıyı olsaydı belki de bu intihar hiç olmazdı. Bu gerçek bir olaydır ve kabul etmek gerekir ki, bizim Rusların yaşamında son iki ya da üç kuşaktır buna benzer olaylar az değildir. Bunun gibi Adelaida İvanovna Miusova’nın davranışı da kuşkusuz başkalarına ait eğilimlerin ve öfkenin tutsağı olmuş bir düşüncenin yankısıdır. Belki de kadın bağımsızlığını ilan etmek, toplumsal koşullara, akrabalarının ve ailesinin despotluğuna karşı çıkmak istemiştir. Her an faaliyette bulunan hayal gücü ise onu, diyelim ki sadece bir anlığına Fedor Pavloviç’in, taşıdığı dalkavukluk unvanına ve kötü niyetli bir soytarıdan başka bir şey olmamasına rağmen, bu hep iyiye doğru giden geçiş döneminin en yürekli ve en alaycı insanlarından biri olduğuna inandırmıştır. İlginç olan bir şey de bu işin kaçırılarak gerçekleşmiş olmasıydı ve bu durum Adelaida İvanovna’yı pek cezbetmişti. Fedor Pavloviç ise o zamanlar böyle tuhaf ve beklenmedik tüm olaylara sosyal durumu bakımından da daima hazırdı, çünkü ne olursa olsun kendine bir mevki sağlamayı, iyi bir aileye yamanmayı ve çok cazip bir drahome elde etmeyi şiddetle istiyordu. Karşılıklı aşka gelince, işte bu galiba hiç yoktu, ne gelinin tarafından, ne de Adelaida İvanovna’nın bütün güzelliğine rağmen Fedor Pavloviç tarafından. Tüm yaşamı boyunca aşırı şehvet düşkünü olmuş, sadece bir işaretle kim olduğuna bakmadan hemen bir kadının eteğine yapışmaya hazır biri olan Fedor Pavloviç’in yaşamında bu olay, bir benzeri daha olmayan bir olaydı. Bir tek bu kadın onda cinsel bakımdan hiçbir önemli etki yapmamıştı.

Adelaida İvanovna, kaçırıldıktan hemen sonra kocasından sadece ve sadece nefret ettiğini, başkaca da bir şey olmadığını görüvermişti. Bu yüzden bu evliliğin nasıl sonuçlanacağı son derece hızlı bir şekilde anlaşılıyordu. Ailenin oldukça kısa bir sürede olayı kabullenmiş ve kaçan kızlarına drahomasını vermiş olmasına rağmen karıkoca arasında çok düzensiz bir yaşam ve ardı arkası kesilmeyen kavgalar başlamıştı. Genç kadının Fedor Pavloviç'ten çok daha fazla soyluluk ve yücelik gösterdiği anlatılırdı. Sonradan anlaşıldığına göre, Fedor Pavloviç, o zamanlar kadının yirmi beş bin rubleyi bulan bütün parasını daha eline geçer geçmez bir defada elinden alıvermiş, Adelaida İvanovna için o günden sonra bu binlikler kesinlikle hayal olmuştu. Kadına çeyiz olarak verilmiş olan köyü ve oldukça iyi durumdaki şehir evini de Fedor Pavloviç, uygun bir tutanak hazırlayarak kendi üzerine geçirmek için uzun bir süre var gücüyle uğraşmıştı. Hem her dakika arsızca şantajları ve yakarmalarıyla karısında kendisine karşı uyandırdığı nefret ve tiksintiyle, hem de kadıncağızın ruhsal yorgunluğu yüzünden bunu nerdeyse başaracaktı. Neyse ki, Adelaida İvanovna'nın ailesi devreye girdi de anaforcuya bir parça engel oldular. Karıkoca arasında sık sık kavgalar olduğu da herkesçe bilinen bir şeydi. Ama söylendiğine göre, dayak atan Fedor Pavloviç değildi, tam tersine ateşli, gözü pek, esmer, sabırsız ve şaşılacak bir fizik gücüne sahip olan Adelaida İvanovna'dan kendisi dayak yiyordu. Sonunda kadın evi terk etti ve Fedor Pavloviç'i kucağında üç yaşındaki Mitya'yla bırakıp yoksulluktan nefesi kokan papaz okulu mezunu bir öğretmenle kaçtı. Fedor Pavloviç, evde hemen koca bir harem kurdu ve çok iğrenç içki âlemleri yapmaya başladı. Boş zaman bulduğunda ise neredeyse bütün vilayeti dolaşıyor ve herkese, her karşılaştığı kişiye kendisini terk eden Adelaida İvanovna'yı gözyaşları içinde şikâyet ediyordu. Üstelik evlilik yaşamı hakkında bir insanın karısına bile anlatmaktan utanacağı ayrıntıları anlatıyordu. Asıl önemlisi, herkesin önünde gülünç bir gücenmiş koca rolünü oynamak ve hatta kırgınlığının ayrıntılarını abartarak anlatmak adeta hoşuna gidiyor ve ruhunu okşuyordu.

Karamazov Kardeşler, edebiyat tarihinde çok az romana nasip olmuş bir üne sahip. Dünya edebiyatının dev yazarı Dostoyevski'nin bu son romanı, Rusya'nın ruhunu simgeleyen temsilcileriyle Karamazov ailesine odaklanmış, ama girmediği alan, değinmediği konu bırakmamış: din, ahlak, şiddet, Doğu-Batı sorunu, sınıf mücadelesi, feodalizm, sosyalizm... Dostoyevski'nin, "Hiçbir romanımı bu kadar önemsemedim," dediği *Karamazov Kardeşler*, daha yayımlandığı tarihten itibaren kült bir eser haline gelmiş ve tüm dünyada büyük tartışmalara yol açmıştır; XX. yüzyılın temel yazınsal izleklerini belirlemiş ve pek çok yazarı peşinden sürüklemiştir. Kitabın yayımlanmasından kısa bir süre sonra ölen Dostoyevski, tıpkı *Suç ve Ceza*'da olduğu gibi bu kitabında da insanlığın evrensel sorunlarını ortaya koyar. *Karamazov Kardeşler*, bu anlamda "kuyuya atılmış bir taş" kadar etkili bir yapıt olarak önemini koruyor.

Kapak resmi: İlya Repin

33

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3476-2

9 789750 734762